

ŞANLIURFA'DA YAŞAYAN SURIYELİ SİĞİNMACILARIN KENTLE UYUM SORUNU

INTEGRATION PROBLEM OF THE SYRIAN ASYLUM SEEKERS LIVING IN THE CITY OF ŞANLIURFA

Doç. Dr. Mithat Arman KARASU*

ÖZ

Önceleri misafir olarak görülen Suriyeli sığınmacılar, Suriye'deki iç savaşın uzamasıyla birlikte kalıcı hale gelmektedir. Türkiye'ye sığınmacı olarak gelen yaklaşık 3 milyon Suriyeliden, özellikle barınma merkezleri dışında kalanlar, kentlerde ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlar yaşamakta, yaşanan bu sorunlara bağlı olarak bir uyum sorunu ortaya çıkmaktadır.

Kentle uyum sorununun Şanlıurfa özelinde ele alındığı bu çalışmada amaç, kent merkezinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları sorunları tespit etmek ve bu konularda çözümler geliştirmektir. Yaşanan uyum sorunu hem Urfa'da hem de Suriyeliler için geçerlidir. Bu nedenle çalışma kapsamında, her biri 384 denekle, iki farklı anket çalışması uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar misafirlüğün uzamasıyla birlikte sorunların da arttığını göstermektedir. Artan sorunları aşmanın tek yolu sağlıklı bir uyum sürecidir. Kuşkusuz uyum süreci tarafların karşılıklı anlayışını gerektiren, uzun ve sabır isteyen, karmaşık sorunlara çözüm aranan zorlu bir yol haritasıdır.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Kent, Uyum, Şanlıurfa, Göç, Sığınmacı

Jel Kodları: J 15, H 75

ABSTRACT

The Syrian asylum seekers, who were initially considered as guests, are now becoming permanent residents with the war taking longer than expected. Around 3 million Syrian asylum seekers, especially the ones living outside of the shelters, are facing economic, social and cultural difficulties in the cities, and are therefore having integration problems due to these difficulties.

This study aims at analyzing the integration problems specifically in the city of Şanlıurfa. The main objective of the study is to determine the problems encountered by the asylum seekers living in the city center and to develop solutions to these problems. The current integration problem applies to both the residents of Urfa and the Syrian asylum seekers. Therefore, two separate surveys, each having 384 test subjects, were conducted within the scope of this study. The results obtained indicate that the problems have mounted up with the guests staying longer than they are supposed to. The only way to overcome the ever-growing problems is to develop a healthy integration process. Beyond question, integration process is a long and challenging road map which requires mutual understanding and patience from both parties

Keywords: Syria, Urban, Integration, Şanlıurfa, Immigration, Asylum seeker

Jel Codes: J 15, H 75

* Harran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, mithatkarasu@yahoo.com

ŞANLIURFA'DA YAŞAYAN SURIYELİ SİĞINMACILARIN KENTLE UYUM SORUNU†

Geniş Ortadoğu coğrafyasında Arap Baharıyla birlikte değişen siyasal yapı Tunus gibi kimi ülkelerde yumuşak bir rejim değişikliği ile atlatılırken; Libya, Yemen gibi ülkelerde iç savaşa dönüşmüş durumdadır. Bu kargaşa ortamı içinde Suriye, Ortadoğu'nun yeni Lübnan'ı olmaya adaydır. Çatışan taraflar arasındaki derin anlayış farkı, çok sayıda silahlı muhalif grubun varlığı, ülkedeki etnik ayrışma, büyük devletlerin sürece dâhil olması, mülteci sayısının 5 milyona yaklaşması Suriye sorununu giderek daha da çözümsüz hale getirmektedir.

İstenmeyen bu süreçte, Türkiye hem bir göç geçiş ülkesi hem de sınırdaş olarak Suriye'de yaşanan iç savaşı en yakından hisseden birkaç ülkeden birisidir. Türkiye Suriyeli sığınmacılar için zorunlu ev sahibi olarak önemli fedakârlıklarda bulunmaktadır. Türkiye'ye Suriye'den gelenlerin sayısı 3 milyona yaklaşmıştır. Üstelik Türkiye bu konuda dünyadan çok az yardım görmektedir. Türkiye Devleti, 2016 yılı başına kadar sığınmacılar için harcadığı 8 milyar doların yalnızca 455 milyon doları için uluslararası toplumdan destek almıştır. Gaziantep, Maraş gibi kentlerde zorunlu misafirlik sosyal barışı bozacak boyutlara ulaşmış, kimi istenmeyen olaylar yaşanmıştır (milliyet.com, 13.08.2014).

Kuşkusuz bir sınır kenti olarak Şanlıurfa Suriye iç savaşından en fazla etkilenen kentlerin başında gelmektedir. Halihazırda Türkiye'de ve dünyada en fazla Suriyeli sığınmacının kaldığı kent Şanlıurfa'dır. Şanlıurfa'ya gelen Suriyeli sığınmacılar kira fiyatlarından işçi ücretlerine kadar onlarca farklı alanda önemli bir değişim yaşanmasına neden olmaktadır. Sınır boyunda yaşanan çatışmalar kimi zaman Şanlıurfa'da köy ya da ilçelerde okulların tatil edilmesine neden olmaktadır. Suriyeli olup da, Şanlıurfa'da kuma (ikinci eş) olarak alınan kadın sayısı 30 bine yaklaşmaktadır. Suriye'deki iç savaşın neden olduğu bu değişim kentin kimyasını bozmuş durumdadır. Artan sorunlar karşısında taraflar arasında iletişim ve yardımlaşma azalırken, gerilim giderek artmaktadır.

Çalışma kapsamında, Suriyeli sığınmacıların Şanlıurfa kentinde yaşadığı uyum sorunu ele alınacaktır. Yaşanan değişim ve neden olduğu uyum sorunu hem Şanlıurfalılar hem de ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan Suriyeliler için geçerlidir. Bu nedenle çalışma kapsamında bu iki farklı gruba ayrı ayrı anket çalışmaları yapılmıştır.

Çalışmada öncelikle kentle uyum kavramı üzerinden teorik bir çerçeve çizilecektir. Sonraki bölümlerde, Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeliler için yapılan araştırma ve bunun sonuçları ele alınacaktır. Çalışma, genel bir değerlendirmeye sonuçlanacaktır.

Şanlıurfa, Türkiye'de Suriye ile en uzun sınıra sahip kenttir. Urfa'da konuşulan 3 farklı dil (Türkçe, Arapça ve Kürtçe) Suriye'de de konuşulmaktadır. Urfalıların bir bölümünün Suriye'de akrabaları bulunmaktadır. Tüm bu özelliklere sahip Şanlıurfa'da yapılacak bir çalışma, Türkiye'deki Suriyelilerin kentle uyum sorunu bakımından bir laboratuvar vazifesi görecek, öğretici sonuçlar elde edilecektir.

† 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca halihazırda Türkiye'de yaşayan Suriyeliler mülteci kabul edilmemektedir. Aynı Kanun'da, Suriye gibi iç savaşın ve çatışmaların olduğu yerlerden kitlesel olarak gelenlerle ilgili olarak *geçici koruma* kavramı kullanılmaktadır. Buna göre, "ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma" sağlanabilmektedir (m.91). Bu nedenle çalışmada, geçici koruma altındaki Suriyeliler için mülteci yerine sığınmacı kavramının kullanılması daha uygun görülmüştür.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Modernleşme kuramı, kentleşmeyi geleneksel tarım toplumundan modern sanayi toplumuna dönüşmenin, dolayısıyla modernleşmenin bir aracı olarak yorumlamış ve bu sürecin sonunda, yaygın eğitim ve iletişimin de etkisiyle, rasyonel düşünen, ileriye dönük plan yapan, yeniliklere açık, geleneksel toplumun kıskacından sosyal ve psikolojik olarak kurtulmuş, toplumun karar alma sürecine katılarak onu etkileyen bireyin yani evrensel modern insanın ortaya çıkacağını öngörmüştür (Erman, 2002: 289). Bu yeni insanda gelenek, inanç ve cemaat duygusunun yerini dinamizm, bilime inanç ve cemiyet alacaktır.

Kuşkusuz bu yeni insan tipi, modern kentli insandır. Sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan yeni kentlerle birlikte davranış biçimleri, değer yargıları ve farklı algılarıyla yeni bir kentli insan tipi ortaya çıkmıştır. Dayanışma içinde, birincil ilişkilerin geçerli olduğu toplum odaklı bir kır yaşamından; kan bağına dayalı olmayan, çoğu zaman bir amaca dayalı birlikteliklerin ağırlıklı olduğu, yüzeysel ilişkilerin belirlediği birey odaklı bir kent toplumuna geçilecektir.

Aslında kentle uyum (*integration*) sorununun temelinde de modernizmin yaratmak istediği bu yeni kentli tipi ile bu tipolojiye uymayan fakat kentte yaşayan insanlar arasındaki farklar yatmaktadır. Modernleşmenin benimsediği uyum ya da bütünleşme kavramı teolojik bir anlam içerir. Bu yaklaşım kentlilerin -açıkça belirtilmemesine karşın küçük burjuva kesimin ulaştığı ideolojik, siyasi ve ekonomik yaşam tarzını kentten kıra göç edenlerin ileride ulaşacakları bir ideal durum olarak görmektedir. Başka bir deyişle, kentle bütünleşmelerinin düzeyi göçmenlerin ne denli benzer yapı oluşturabildikleri veya anılan yaşam tarzı ve ilişkiler ağına hangi ölçüde girebildikleri ile ölçülmektedir. Bu anlamda uyum "modernleşme" olarak adlandırılan bir evrim sürecinin alt evrelerinde bulunan bir nüfus grubunun (göçmenler) dönüşüm geçirerek bu sürecin üst evrelerine ulaşmış burjuva kesimine benzemesi, onunla birleşmesi, aynılaşması olgusudur (Ersoy, 1985:34).

Bu dönemde kentin çelişkisiz, düz çizgisel bir şekilde Aydınlanma'nın dolayısıyla modernitenin kalesi olduğu kabul edilir. Marks bile pozitivist bir yaklaşımla kent hayatının insanı özgürleştirici, kendi kendine yetmeyi ve saygı duymayı öğretici yanlarıyla, aile bağları gibi bazı geleneksel "doğal bağları" kıracağını; bireyin özel çıkarlarının, amaçlarının ve ihtiyaçlarının gerektirdiği burjuva toplumuna özgü ilişkilere yöneleceğini belirtmiştir (Yılmaz, 2004:251).

Kentle uyum sorunu bu haliyle bir uyumdan daha çok bir asimilasyonu (*assimilation*) çağrıştırmıştır. Asimilasyon politikası, farklı etnik ve kültürel grupların hem sosyal ve ekonomik hem de kültürel açıdan giderek birbirlerine benzeşmesini ve sonuçta farklılıkların ortadan kaldırılmasını amaçlayan bir politikadır. Bu tür politikalar temel olarak homojen bir toplum yaratmayı amaçlamaktadır (Özcan, 2007:24). Asimilasyon politikalarında göçmenlerden bir taraftan modern kente has davranış biçimlerini, değer ve yargıları benimsemesi beklenirken; diğer taraftan geldiği "geri toplum"a has alışkanlık ve gelenekleri geride bırakması istenmektedir (Krupat, 1985:136).

Asimilasyon kavramı burada bütünleşme kavramıyla eşdeğerde kullanılmaktadır. Bütünleşme kavramı bir nüfus topluluğunun öteki bir nüfus topluluğuyla ya da tüm nüfusla tümüyle kaynaşması anlamına gelmektedir. Örneğin zencilerin beyazlarla bütünleşmesi (Şenyapılı, 1981:54). Ersoy, uyum sorununu bütünleşme ve eklemlenme olarak ikiye ayırmaktadır. Buna göre, bütünleşme birbirinden nitelik bakımından bir dizi farklılık gösteren iki kesimden birisinin diğerine dönüşmesi, ona benzemesi, onunla aynılaşmasıdır. Kenttsel eklemlenme ise, kentteki farklı kesimlerin birlikte oluşturdukları sentezi ifade etmektedir. Yeni bileşimde yerleşik kent kültürü başat unsur olmasına karşılık göçmenlerin beraberlerinde getirdikleri kültürel, ideolojik ve ekonomik öğeler de varlığını sürdürmekte

ve böylelikle birbirlerini karşılıklı etkileyen yepyeni bir eklemelenmiş kentsel bir yapı ortaya çıkmaktadır (Ersoy, 1985:17).

Batılı ülkelerdeki göçmen işçilerin durumu asimilasyon ya da bütünleştirme sürecine iyi bir örnektir. Göçmen işçilerin topluma uyumu konusunda çok az adım atılmış, nasıl olsa dönecekler beklentisi hakim olmuş, geçici misafir (*temporary guest*) olarak adlandırılmışlardır. Çoğu zaman, her iki taraf da, kendilerini yaşadıkları toplumun bir parçası olarak algılamamışlardır. Bir süre sonra, özellikle Avrupa kentlerinde mekansal ve kültürel ayrışma daha görünür hale gelmiştir. Bu süreçte, kültürler arası bir uzlaşıdan çok baskın yerli kültürün göçmenler üzerinde eksik olgunlaşmasından bahsetmek daha doğru olacaktır (Kaya, 2007/ Penninx vd., 2008/ Hamnett, 2001).

Benzer bir süreç, Batılı olmayan toplumlarda da farklı boyutlarda yaşanmaktadır. Türkiye'de sanayileşmeye dayanmayan kentleşme sürecinde durmaksızın devam eden iç göç daima toplumun gündeminde kalmıştır. 1950-1970 arası dönemde iç göçün neden olduğu göçmen sorunu, günümüzde anladığımız anlamda bir kentle uyum süreci olarak değil de, modernist bakış açısıyla, bir dönüştürme süreci olarak algılanmıştır. Başka bir deyişle, bu dönemde kentle uyum kavramı yerine kentle bütünleştirme kavramı ön plana çıkmıştır. Bu anlamda kentle bütünleşme, farklı özellikler gösteren kentteki nüfus topluluklarını "tek parça" yapmak, aynı özellik ve nitelikleri taşıyor duruma getirmek anlamını taşımaktadır (Şenyapılı, 1981:55). Köyden kente gelen köylülerin modern anlamda kentli olup olmadığı tartışması uzun süre devam etmiştir (Sezal, 1997:22). Kentte yaşamının değil, modern kentli davranışlara sahip olmanın önemi vurgulanmıştır (Keleş, 2015:66).

Günümüz kentleri heterojen, farklı kültürlerin bir arada yaşadığı alanlardır. Bu yapı içinde tek bir kültürden bahsetmek yerine her bir farklı grubun kendi kültürünü yaşattığı bir bütünlükten bahsetmek daha doğru olacaktır. Günümüz kentinde tek renk, özellikle beyaz renk, kesinlikle hakim renk değildir; aksine çok renklilik kentin kimliğini oluşturmaktadır. Katılım, hoşgörü, göçmenlerle uyum, ekoloji, toplumlar ve gruplar arası diyalog 21. yüzyıl kentinin vazgeçilmez temel öğeleridir (Briggs, 2004:314-318).

Bu anlamda kentle uyum sorunu zorunlu bir dönüştürmeden ya da bütünleşmeden çok, toplumu oluşturan farklı grupların bir uyumunu anlatmaktadır. Kentle uyum süreci kente yeni gelen göçmenin kendi değer, davranış biçimleri ve yargılarından tümüyle vazgeçmesine gerek olmadan, yeni yaşamaya başladığı topluma anlamlı katkılar sunduğu bir süreci ifade etmektedir. Burada asimilasyon ya da bütünleşmede olduğu gibi bir bütün içinde erimeden çok; eklemlemede olduğu gibi parçalardan oluşan bir mozaikten bahsedilmektedir.

Günümüzde kentle uyum; iş hayatı, barınma, sağlık ve eğitim, dil sorunu, politik alanda katılım, etnik ya da dini kimlikler arası etkileşim, cinsiyet, yaş ve etnik ayrımcılığı içeren ve sabır gerektiren çok yönlü politik bir süreci ifade etmektedir. Bu bakış açısıyla uyum politikaları 1970'lerde İsveç'te, 1980'li yıllarda Hollanda'da uygulamaya konulurken; çoğu Avrupa ülkesinde ancak 1990'ların sonuna doğru yürürlüğe girmiştir (Penninx vd., 2008:5).

Göçmenlerin uyum sorunu kentsel mekanla doğrudan ilişkili olup birçok kurum, kuruluş ve kentsel alanda aktif bir çok oluşumun katılımını gerektiren bir niteliğe sahiptir. Sosyal ve ekonomik düzenlemeler, sağlık ve eğitim hizmetleri, iş olanaklarının artırılması, sağlıklı konut alanlarının temini göçmen nüfusun kapsamlı bir biçimde uyumu için temel taşları oluşturmaktadır (Kaya, 2009:17). Özellikle göçmenin iş sahibi olması kentte dışlanıp, marjinal hale gelmek ile uyum sağlayıp, yaşadığı kentin bir parçası olmak arasındaki ince çizgide hayati bir rol oynamaktadır (Thieme ve Laux, 1996:144-147).

Uyum süreci temelde 3 farklı ölçütü içermektedir. İlki, hukuki ölçüttür. Göçmenin ev sahibi ülkede o ülke vatandaşlarının sahip olduğu yasal haklara sahip olmasıdır. İkincisi, ekonomik

ölçüttür. Göçmenin kendisi ve ailesi için sürdürülebilir bir gelecek sağlayacak, yaşadığı ev sahibi ülke standartlarına uygun bir yaşamın maliyetini karşılayacak olanakları sağlayacağı bir işinin olmasıdır. Son ölçüt, kültürel ve sosyal ölçüttür. Göçmenin ayrımcılık korkusu yaşamadan, içinde yaşadığı ülke ile sosyal, kültürel bağlar kurması, kendini ifade ederek mevcut kültürel ve sosyal yapıya katkıda bulunmasıdır (Fielden, 2008:3).

Avrupa Birliği uyum konusunda Birlik üyesi ülkelere rehberlik etmesi amacıyla temel ilkeleri içeren bir belge yayınlamıştır (AB, 2004). "Avrupa Birliği Göçmen Uyum Politikaları İçin Genel Temel İlkeler" adlı belgeye göre:

- 1 - Uyum süreci dinamik, uzun süreli, her iki tarafın da (göçmen ve geldiği ülke yurttaşları) işbirliğini gerektiren bir süreçtir. Uyum süreci hiçbir zaman durağan bir yapıda değildir. Göçmenlerin uyumu için sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal fırsatlar yaratılmalıdır.
- 2 - Göçmenlerden AB temel değerlerini benimsemesi beklenir. Bu değerler hem onların hukuki hakları bakımından önem taşımakta hem de topluma uyumlarını kolaylaştırıcı niteliktedir. Göçmenler, insan haklarına ve bireysel özgürlüklere, hukukun üstünlüğüne, demokrasi ve liberal ilkelere saygı gösterilmelidir. Adalet, özgürlük, eşitlik, ayrımcılık yapmamak temel AB değerleri arasındadır. Ayrıca, göçmenler ev sahibi ülkenin dilini, adet ve geleneklerini tanımaya çalışmalı, öğrenmelidir.
- 3 - İş sahibi olmak uyum sürecinin temelini ve göçmenin toplumsal sisteme dahil edilmesinin anahtarıdır. İş konusunda meslek kursları açılmalı ve yeni istihdam alanları yaratılmalıdır. İş kadar önemli bir diğer konu eğitimidir. Eğitim hem göçmenin kişisel vasıflarının artırılması hem de yaşadığı toplumu anlayıp, öğrenmesi için gereklidir. Özellikle gençler ve çocuklar bakımından eğitim bireyin yaşadığı topluma uyumunda önemli bir sosyalleştiricidir.
- 4 - Göçmenler kamu hizmetlerine erişimde zorluk yaşamamalıdır. Göçmenler bakımından sağlık, eğitim hizmetlerine erişim, konut edinme, sosyal güvenlik önemli kamusal hizmetlerdendir. Göçmenler yaşadığı toplumda oy vermek dahil tüm karar alma süreçlerine dahil edilmelidir.
- 5 - Toplumda farklı kültürlerin varlığı konusunda eğitici etkinlikler yapılmalı, göçmenler ve yerleşikler arasında iletişim kanalları açılmalıdır. AB üyesi ülkelerin sıklıkla yaptığı gibi göçmenlere yardım etmek yalnızca mali yardımda bulunmak değildir.
- 6 - Göçmenlerin uyum süreci küresel, bölgesel, ulusal ve yerel idarelerin ortak çabasını gerektirmektedir. Bunların tümü birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Özellikle yerel anlamda göçmenlerin uyumu, uyum sürecinin başarılı olmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Yukarıda özetlenen ilkeler aslında ideal bir uyum sürecinin ipuçlarını vermektedir. İyi bir uyum süreci birçok farklı değişkeni içermektedir. Göçmenlerin yardıma muhtaç, toplumun kenarında yaşayan, sosyal ve kültürel olarak uyumsuz bireyler haline dönüşmesi sanıldığı kadar zor değildir. Göçmenler için hazırlanacak politikalarda çok dikkatli olunmalıdır. Umulmadık sorunlar yaşanabilir. Örneğin göçmenler için birçok Avrupa kentinde yapılan göçmen konutları onları topluma kazandırmak yerine mekansal olarak ayırıştırmakta, toplumsal uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Benzer bir biçimde, göçmenlere yönelik iyi niyetli mali yardımlar onları "üretici bireyler" olmaktan vazgeçirmektedir (Krupat, 1985:34/McHugh, 2014:76).

Herkese açık bir istihdam piyasası, adil ve hakkaniyetli bir ücretlendirme, barınma ihtiyacının standartlara uygun halledilmesi, eğitim, sağlık vb. kamu hizmetlerinin gereği gibi karşılanması, göçmenlerin haklarının hukuken garanti altına alınması, toplumda karşılıklı bir iletişim ve dialog kanallarının açık tutulması, kentsel gruplar arasında eşit bir biçimde karar alma sürecine katılımının yaygınlaştırılması, sosyal ve kültürel sorunları aşmak amacıyla dil sorununu çözücü önlemlerin alınması ve son olarak ulusal, yerel vb. farklı düzeylerde

teşkilatlanmış esnek bir kamu idaresine sahip olmak başarılı bir uyum sürecinin ayrılmaz parçalarını oluşturmaktadır (Ager ve Strang, 2008:177/ Schnell vd., 2015:183-188).

Suriyeli sığınmacılar karşısında zor durumda kalan ve uyum süreci konusunda fazla bir tecrübesi bulunmayan Türkiye için başarılı bir uyum sürecini anlamak önemlidir. Özellikle AB'nin bu konuda yayınladığı temel ilkeler aday bir ülke olarak Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir.

Suriyeli sığınmacılar konusunda en ağır yükü çeken Türkiye çıkarmış olduğu 6458 sayılı Kanunla ilk kez "uyum" sorununa hukukunda yer vermiştir. Kanunun 96. maddesinde, koruma altındaki kimselerin toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetlerinin planlanacağı hükme bağlanmaktadır. Aynı Kanunla, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kapsamında Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı kurulmaktadır. Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek bu daire başkanlığının görevidir.

Ancak tüm bu hukuki çabalara rağmen uyum süreci zorlu bir süreçtir. Giderek Türkiye dahil tüm Avrupa kıtasında daha da görünür hale gelen Suriyeli sığınmacılar önemli bir uyum sorunu yaratmakta, her iki tarafı (yerleşikler ve göçmenler) zorlu ve sabır isteyen bir süreç beklemektedir.

2. ARAŞTIRMANIN SORUNSALI, AMACI VE SINIRLILIĞI

Resmi rakamlara göre sayıları 390 bin civarında olan Suriyeli sığınmacılar Şanlıurfa'nın sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı üzerinde giderek daha etkin hale gelmektedir. Suriye'de kısa süreli devrimin uzun süreli iç savaşa dönüştüğü bu ortamda artık Suriyeli sığınmacılar yavaş yavaş misafirlikten ev sahipliğine geçiş yapmaktadır. Bu geçiş sürecinde önceleri kabul gören, adlarına yardım kampanyaları düzenlenen Suriyeliler şimdilerde bir gerilim kaynağına dönüşmüş durumdadır.

Savaşın ilk yıllarında kamplarda ve çadır kentlerde denetim altında tutulan Suriyelilerin önemli bir bölümü günümüzde kent içinde yaşamaktadır. Bu durum kentle uyum sorununu beraberinde getirmektedir. Bu çalışma sayesinde hem Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı zorluklar ve şu anki durumları hakkında bilgi edinmemiz mümkün olacak hem de Şanlıurfa'da sığınmacılardan kaynaklandığı iddia edilen sıkıntılar konusunda gerçekçi bir bilgi edinme imkânı sağlanacaktır.

Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sorunları saptamak ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri getirmek, Şanlıurfalıların Suriyeli sığınmacılara karşı bakış açısını ve düşüncelerini anlamak, Suriyelilere karşı uygulanacak kamu politikalarına yön verecek veri ve bilgi tabanı oluşturmak bu çalışmanın amaçları arasındadır.

Bu çalışma kapsamında yalnızca kent merkezinde yaşayan Suriyeli sığınmacılar ele alınmıştır. Şanlıurfa kent sınırları içinde olup, kamp ve çadır kentlerde kalan Suriyeli sığınmacılar kapsam dışındadır. Çalışmada kent merkezi olarak kastedilen alan, Karaköprü, Eyyübiye ve Haliliye merkez ilçe belediyelerinin sınırlarıdır.

Varsayımlar

1. Şanlıurfa kent merkezinde yaşayan Suriyeli sığınmacılar Şanlıurfa'nın sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı üzerinde önemli etkiler doğurmaktadır.
2. Şanlıurfa'da yaşanan bu istenmeyen değişim yerliler (Şanlıurfalılar) ile göçmenler (Suriyeli sığınmacılar) arasında bir uyum sorunu yaşanmasına neden olmaktadır.

3. Suriyeli sığınmacılar kent içinde kendi sosyo-kültürel kapalı alanlarını inşa etmektedir.

3. METODOLOJİ

Çalışmada, doğrudan kapsamlı gözlemin en yaygın biçimi olan yoklama (sondaj) yoluyla anket çalışması uygulanmıştır. Yoklama yoluyla yapılan anket çalışmasında tesadüfi örnekleme tekniği kullanılmıştır (Duverger, 2014:199-200). Çalışmada bu tekniğe uygun iki farklı anket yapılmıştır. 2015 yılı Mart-Haziran döneminde yapılan bu anket çalışmalarından ilki, Suriyeli sığınmacıların Şanlıurfa'da kent yaşamına ne derece uyum sağladığı ile ilgilidir. Yapılan ikinci anket ise, Şanlıurluların Suriyeli sığınmacıları ne derece benimsediklerini anlamaya yöneliktir. Kentle uyum sürecinde yerliler ile göçmenlerin birbirine karşı bakış açısı ve yaklaşımı uyumun sağlanması için kilit bir rol oynamaktadır. Bu nedenle yapılacak iki farklı anket iki tarafında görüşlerinin alınması, gelinen noktanın ne olduğunun bilinmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Suriyeli sığınmacılarla yapılan anket çalışmasında; kişisel bilgiler, kentte karşılaştıkları sorunlar ve kent yaşamında ne derece yer aldıklarına ilişkin üç grup soru bulunmaktadır. Şanlıurlular ile yapılan anket çalışmasında ise, kişisel bilgiler ile yerel halkın sığınmacı algısını anlamaya yönelik sorular yer almaktadır.

Resmi rakamlara göre Şanlıurfa'da 390 bin civarında Suriyeli bulunmaktadır. Bunlardan 120 bini Urfa kent merkezinde yaşamakta olup, tahminen 80 bini on sekiz yaşın üzerindedir (afad.gov.tr, 19.01.2016). Buna göre, çalışmamızın ilk anketi için araştırma evreni yaklaşık 80 bin kişiden oluşmaktadır. İkinci anketin uygulanacağı kimseler, kent merkezinde yaşayan, on sekiz yaşın üzerindeki Şanlıurlulardır. TÜİK verilerine göre, Şanlıurfa'nın merkez nüfusu 835 bindir. Bu nüfusun % 55'i on sekiz yaşın altındadır (tüik.gov.tr, 12.11.2015). Dolayısıyla, ikinci anketin evreni yaklaşık 375 bin kişiden oluşmaktadır.

Her iki anket içinde kabul edilen evren sayıları göz önüne alındığında, örneklem sayısı % 5 yanılma payı kabul edilerek 384 deneğe denk gelmektedir (Baş, 2003:46). İstatistikî verilerin yorumlanmasında SSPS 20 adlı veri analiz yöntemi kullanılmıştır.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Yapılan araştırma kapsamında uygulanan iki farklı anket çalışmasının verileri dört farklı başlık altında toplanmıştır. Bunlardan ilki, anket çalışmalarına ait kişisel bilgilerdir. Bu bölümde, her iki anketin verileri karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Bu karşılaştırma bize Suriyeliler ile Urfalıların sosyo-ekonomik ve kültürel durumları hakkında bilgi vermektedir. İkinci bölümde, Suriyeli sığınmacıların genel durumu tespit edilmektedir. Üçüncü bölümde, Suriyelilerin kentle uyum düzeyini anlamaya yönelik sorular yer almaktadır. Son bölümde, Urfalıların Suriyelilere bakışı ve tepkileri ele alınmaktadır.

Araştırma sırasında, anket soruları cevaplanırken, kimi deneklerin sözlü ifadeleri not alınmıştır. Bu ifadeler araştırma sonuçları içinde yer yer paylaşılmaktadır. Bu tür ifadeler toplumsal tepkinin daha net anlaşılması bakımından önemlidir.

Kişisel Bilgiler

Cinsiyet: Ankete katılan Suriyelilerin % 39'u kadın, % 61'i erkektir. Urfalıların % 24'ü kadın, % 76'si erkektir. Suriyeli sığınmacılarda ankete katılan kadın sayısı daha fazladır. Bu durum iki topluluk arasındaki kültürel farklılıkların bir sonucudur. Urfalılarla yapılan anket çalışmasında, kentin muhafazakar yapısından dolayı kadınlarla doğrudan temasa geçmekte kimi sıkıntılar yaşanmıştır. Ancak kız öğrenciler sayesinde anket yapmak mümkün olmuştur.

Diğer taraftan, ankete katılan Suriyeli kadınlarla yüz yüze görüşmek ya da eşinin yanında konuşmak mümkün olmuştur. Yapılan anketler sırasında gözlemlendiği gibi, Suriyeliler bu tür konularda daha rahattır. Suriye'de uzun zamandır devam eden Esad rejimi daha seküler bir toplum yaratmıştır. Suriyeli katılımcılar içinde kadınların daha fazla olmasının bir diğer nedeni kimi kadınların eşlerinin Suriye'deki iç savaşta halen aktif olarak bulunmasıdır.

Yaş: Ankete katılan Suriyelilerin % 25,6'sı 18-29 yaş, % 30,4'ü 30-39 yaş, % 28,9'ü 40-49 yaş, % 15,1'i ise 50 yaş ve üzerindedir. Görüldüğü gibi her yaş grubundan Suriyeli Türkiye'ye giriş yapmıştır. Türkiye'ye gelen yaklaşık 3 milyon Suriyeli sığınmacıdan 1,2 milyon kadarı çocuklardan oluşmaktadır. Ancak anket çalışması yalnızca reşit olanlarla yapıldığı için bu kitle görünürliğini yitirmektedir. Ankete katılan Urfalıların % 22,9'ü 18-29 yaş, % 28,4'ü 30-39 yaş, % 31'i 40-49 yaş, % 17,7'si ise 50 yaş ve üzerindedir.

Medeni Durum: Ankete katılan Suriyelilerin % 81,4'ü evli, % 11,2'si bekar. Eşi savaşta ölmüş ya da eşi Suriye'de olup da, bilgi alınamayanların oranı % 7,4'dür. Urfalılara bakıldığında, % 92,4'ü evli iken, % 6,7'si bekar.

Eğitim: Suriyeli sığınmacıların % 31,7'si okur-yazar değildir. Sığınmacıların % 26,5 ilkokul, % 25,5 ortaokul, 11,6'sı lise, % 4,7'si ise üniversite mezunudur. Urfalıları bakıldığında, % 33,6 ilkokul, % 25,8 ortaokul, % 14'ü lise, % 4,7'si ise üniversite mezunudur. Urfalılarda okur-yazar olmayan oranı % 21,9'dür. Suriyelilerde ilkokul ve altı eğitim alanların oranı % 58,2 iken, Urfalılarda bu oran % 55,5'dir.

Eğitim konusundaki yetersizlik her iki topluluk için de geçerlidir. Eğitimde görülen bu ortak yetersizlik iş imkanları bakımından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Eğitim seviyesi düşük olan her iki topluluk mensupları da aynı örgütsüz iş kollarına (inşaat işçisi, hamal, otoparkçı, gündelikçi, çığerci çırağı, araba yıkayıcısı vb.) yönelmektedir. Bu nedenle Suriyeliler ile Urfalıları arasında, alt gelir grubunda, iş piyasasında yer almak adına büyük bir rekabet yaşanmaktadır.

Meslek Dağılımı: Ankete katılan Suriyelilerin % 4,5'i kamuda çalışmakta, % 32,1'i çiftçi, % 6,8'i esnaf, % 17,5'i zanaatkar, % 7,6'si diğer meslek gruplarında yer almaktadır. Suriyelilerin % 11,9'ü işsiz olup, % 19,6'sı ev hanımıdır. Ankete katılan Urfalıların % 13,4'ü kamu çalışanı, % 16,8'i çiftçi, % 22,6'sı esnaf, % 25,4'ü zanaatkar, % 4,2'si başka meslek gruplarına mensuptur. Urfalıların % 5,1'i işsiz, % 12,5'i ev hanımıdır.

Suriyeli sığınmacılarda kamuda çalışan sayısı Urfalıları göre daha azdır. Suriyelilerin % 4,5'i kamuda çalışırken, Urfalıların % 13,4'ü kamuda çalışmaktadır. Türkiye'ye sığınan ve Suriye rejimi tarafından muhalif kabul edilen Kürtler ve Arap-Sünniler kamuda çalışmayı tercih etmemektedir. Suriyelilerin % 32,1'i çiftçidir. Ancak bu çiftçilerin bir bölümü toprak sahibi iken, bir bölümü devlete ya da başkasına ait çiftlikte çalışan kimselerdir. Suriyeli ev hanımlarının oranı % 19,6 iken, Urfalılarda ev hanımı olanların oranı % 12,5'dir. Ev hanımı oranının yüksek çıkması kadınların çalışmamasının bir sonucudur. Urfalıları arasında esnaf sayısı daha fazladır. Urfalı esnaf oranı % 22,6 iken, Suriyeli esnaf oranı % 6,8'dir. Suriyeli esnafların bir bölümü Suriye'deki işlerini aynen Urfalı'da da sürdürmektedir.

Zanaatkar oranı Suriyelilerde % 17,5 iken, Urfalılarda % 25,4'dür. Türkiye'ye geldiğinde en kolay iş bulan meslek grubu zanaatkarlardır. Boyacı, terzi, aşçı, lastikçi, su tesisatçısı, parkeci vb. zanaatkarlar el becerilerini Türkiye'de de sürdürmektedir. Urfalıları daha az ücrete çalışan Suriyeli zanaatkarlar hem Urfalı'da fiyatları aşağı çekmekte hem de piyasada rekabeti artırmaktadır.

Gelir Düzeyi: Suriyelilerin % 37,9'ünün aylık geliri 250-500 TL arasındadır. Bu oran toplam Suriyelilerin 1/3'den fazladır. Suriyelilerin % 30,4'ü 501-1000 TL, % 18,6'sı 1001-1500 TL

arasında gelire sahiptir. Suriyelilerin % 3,4'ü 1501-2000 TL, % 4,2'si 2001-2500 TL kazanırken, yalnızca % 5,5'i 2500 TL üzerinde aylık gelire sahiptir.

Kentin 1/3'ünün yeşil kart kullandığı Urfa'da ankete katılan Urfalıların % 11,2'si 250-500 TL, % 16,9'u ise 501-1000 TL arası gelire sahiptir. Urfalıların % 20,8'i 1501-2000 TL, % 11,1'i 2001-2500 TL kazanırken, % 7,4'ü 2500 TL üzerinde aylık gelire sahiptir.

Kişisel verilere genel olarak bakıldığında, Suriyelilerin yetersizlikleri hemen göze çarpmaktadır. Şanlıurfa'ya gelen Suriyelilerin % 31,7'si okur-yazar değildir. % 32,1'i çiftçi iken, nispeten kentle uyum sağlamaya uygun olan, bir iş sahibi olabilecek esnaf oranı % 6,8 ve zanaatkar oranı % 17,5 olup, bu oranlar oldukça düşüktür. Urfa'da kent içinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların çok az bir bölümü yeterli eğitim almış, iş sahibi kimselerden oluşmaktadır. Gelen Suriyelilerin % 86,9'ünün asgari ücretten daha az bir gelirle yaşamaya çalışmaktadır. Kuşkusuz bu yetersizlikler kentle uyum sürecinde önemli sorunlar yaşanmasına neden olacaktır.

Kişisel verilerin bize gösterdiği bir diğer sonuç, Urfalıların imkanlarının sınırlı olduğu gerçeğidir. Ankete katılan Urfalıların % 21,9'ü okur-yazar değilken, % 33,6'sı ilköğretim mezunudur. Benzer bir biçimde, ankete katılan Urfalıların % 11,6'sı 500 TL'nin, % 16,9'ü ise 1000 TL'nin altında aylık kazanca sahiptir. Eğitim ve gelir düzeyindeki yetersizlikler açıkça görülmektedir.

1,8 milyon nüfusa sahip Şanlıurfa'da 650 bin kişi ilköğretim ve altı eğitime sahiptir. 350 bin kişi okuma-yazma bilmemektedir (tüik.gov.tr, 06.07.2014). Şanlıurfa'da yaşayanların 1/3'ü yeşil kartlıdır. Türkiye'nin 9. en kalabalık kenti olan Şanlıurfa'da ilköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 32 iken, Türkiye ortalaması 20 öğrencidir. Şanlıurfa Türkiye'de elektrik tüketiminde 81 kent arasında 76., bin kişi başına düşen otomobil bakımından 65., kişi başına yapılan ithalatta 44. sırada iken, kişi başına düşen ihracatta 64. sırada yer almaktadır (Karacadağ Kalkınma Ajansı, 2012).

Şanlıurfa kendi yağıyla kavrulan bir kenttir. Kısa sürede 390 bin Suriyeli sığınmacının kente gelişi zaten son derece sınırlı imkanları olan Şanlıurfa'yı fazlasıyla yormuş durumdadır.

Şanlıurfa'daki Suriyelilerin Genel Durumu

Şanlıurfa'ya gelen Suriyelilerin genel durumunun ele alındığı bu bölümde öncelikle Suriyelilerin Urfa'da kalış süresi ele alınmıştır. Tablo-1'e göre, ankete katılan Suriyelilerin % 13,4'ü 5 yıl, % 20,8'i 4 yıl, % 11,2'si 3 yıl, % 18,6'si 2 yıl ve % 36'sı ise son 1 yıldır Urfa'da kalmaktadır.

Verilerden anlaşılacağı üzere Suriye'de iç savaş başladığından beri Suriyeli sığınmacılar Urfa'ya gelmeye devam etmektedir. Son dönemde gelen Suriyelilerin önemli bir bölümü kent merkezindedir. İlk gelenler kamp ve çadır kentlerde kalırken, buraların dolması ve kontrolsüz girişlerin artması üzerine doğrudan kent merkezine gelen Suriyeli sayısı artmıştır.

Tablo 1: Şanlıurfa'da ne kadar süredir kalıyorsunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
1 yıl	138	36
2 yıl	72	18,6
3 yıl	43	11,2
4 yıl	80	20,8
5 yıl	51	13,4
Toplam	384	100

Urfa'ya gelen Suriyelilerin barınma koşulları Tablo-2'de görülmektedir. Buna göre,

Suriyelilerin % 53,4'ü kirada oturmaktadır. Suriyelilerin % 10,1'i ev satın almış, % 3,4'ü ise yardımlar sayesinde bir ücret ödemeksizin barınmaktadır. Urfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların % 10,6'sı Urfa'daki akrabalarının yanında misafir olarak kalmakta, % 21,2'si daha ucuza geldiği için diğer Suriyelilerle birlikte aynı evi paylaşmaktadır. Böylece kira harcaması aileler arasında bölünmektedir. Urfa'da bazı Suriyeliler "başlık parası" karşılığında evde oturmaktadır. Kızlarını Urfalılar ile evlendiren Suriyeliler damadın evinde para vermeden ya da düşük bir kira karşılığı oturmaktadır.

Tablo 2: Şanlıurfa'da nerede kalıyorsunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Ailem ile kirada oturuyorum	205	53,4
Ev satın aldım	39	10,1
Urfalı akrabalarla kalıyorum	41	10,6
Suriyeli akrabalarla kalıyorum	81	21,2
Yardım sayesinde ücretsiz oturuyorum	13	3,4
Diğer	5	1,3
Toplam	384	100

Tablo-3 'de Suriyeli sığınmacıların iş durumu görülmektedir. Buna göre, bir işte çalışan Suriyelilerin oranı % 31,6'dır. İşsiz Suriyeli sayısı % 68,4'dür. Suriyeliler önemli bir bölümü çalışmamaktadır. Dil sorunu, eğitimsizlik, emek sömürsü vb. nedenler Suriyelileri çalışma konusunda isteksiz yapmaktadır.

Tablo 3: Şanlıurfa'da halihazırda bir işte çalışıyor musunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	121	31,6
Hayır	263	68,4
Toplam	384	100

Halihazırda bir işte çalışan Suriyelilerin en büyük şikayeti çalışma koşulları ve ücretlerdir. Daha az paraya çalışan Suriyeliler çalışma koşulları konusunda da tercihte bulunacak durumda değildir. Diğer taraftan, Urfa'da kimi iş yerlerinde Urfalı çalışanların tümünün işine son verilip, Suriyeliler işe alınmaktadır. Bu durum işten atılan Urfalılarda Suriyelilere karşı bir tepki doğmasına neden olmaktadır.

Denek 56 (Suriyeli, Kadın, 43): "Kocam 3 ay Ağrı'ya çoban olarak gitti, parasını vermediler"

Denek 34 (Suriyeli, Erkek, 24): "Bütün yaz Urfa'da fırında çalıştım, para vermediler bir de itiraz edince dövmeye çalıştılar, Suriyeliyim diye kötü söz söylediler"

Denek 121 (Suriyeli, Erkek, 38): "Bizi Manisa'ya götürdüler. Orada çalıştık, dönüşte bizi oraya götüren adam paraları bize vermeden kaçtı, gitti. Dönüşte jandarma bizi buldu, Urfa'ya geri getirdi"

Denek 21 (Urfalı, Erkek, 29): "Suriyeliler hem ucuza hem de iyi çalışıyor, bizim Urfalıları gibi devamlı şikayet etmiyor"

Denek 26 (Urfalı, Erkek, 63): "Asgari ücret 1300 TL sigorta, yeme içme bir işçi 2000 TL'ye yakın maliyeti var, elbette Suriyeli çalıştırırım"

Suriyelilerin bir kısmının iş aramama nedeni emek sömürsüdür. Ücret ödememe, az ücret verme, zorla çalıştırma, fazla mesai, vaat edilen iş dışında başka bir işte çalıştırma Suriyeli sığınmacıların maruz aldığı emek sömürsünün farklı biçimleridir. Konya'da yapılan başka bir araştırmada benzer verilere ulaşılmıştır. Suriyelilere daha az ücret ödenmektedir

(Koyuncu, 2014:100). Emek sömürsünün en uç örneği İstanbul'da yaşanmıştır. İstanbul Beykoz'da fırında çalışan bir Suriyeli sığınmacı, fırının sahibi tarafından 9 metrelik bir zincirle işyerine bağlanıp, zorla çalıştırılmaktadır (Canefe, 2015:22). Bu anlamda, Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmeliğin çıkarılmış olması yerinde bir karardır. Yönetmelik en azından emek sömürsü konusunda hukuki bir çerçeve çizmektedir. Yönetmelik uyarınca bir yabancı için asgari ücretten az bir ücretle çalıştırılması ve çalışmaya zorlanması hukuken mümkün değildir.

Kentle uyum sürecindeki en önemli iki etken olan barınma ve iş ihtiyacının gereği gibi karşılanmaması Suriyeli sığınmacıların Urfa ile uyumlu hale gelmesi önünde önemli birer engeldir. Sağlıklı bir konutta oturmayan, kentin iş yaşamında yer almayan kimselerin bir süre sonra kent yaşamından uzaklaştıkları, kendi kapalı dünyalarını oluşturdukları bilenen bir gerçektir. Bu nedenle Suriyelilerin iş yaşamına katılımı ve bunun önündeki engellerin kaldırılması gerekmektedir. Suriyelilerin üretici hale getirilmesi hem Türk ekonomisi hem de Suriyelilerin birey olarak ayakta kalması için büyük bir önem taşımaktadır.

Tablo 4: Kamu kurumlarından herhangi bir yardım alıyor musunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	272	70,8
Hayır	85	22,1
Yanıt Yok	27	7,1
Toplam	384	100

Tablo-4 bakıldığında, Suriyelilerin % 70,8'i devletten yardım almakta, % 22,1'i herhangi bir yardım almamaktadır. Suriyelilerin % 7,1'i bu soruya yanıt vermemiştir. Suriyelilere yardım yapan kamu kurumlarının başında AFAD, Şanlıurfa İl Göç İdaresi, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri gelmektedir. Barınma merkezlerinde yaşayan Suriyelilere aylık kişi başına 65 TL ödeme yapılmaktadır. Suriyeliler bu para ile barınma merkezlerindeki marketlerden alış-veriş yapabilmektedir.

Kent merkezindeki Suriyelilere ise, Kızılay tarafından aylık 50 TL para ödenmekte olup, dağıtılan bu para anlaşmalı marketlerde kullanılmaktadır. Kamu kurumları dışında sivil toplum kuruluşları ve Urfalılar tarafından da sığınmacılara yardım yapılmaktadır. Bu yardımlar nakdi olmaktan çok, gıda maddesi yardımı, eve yemek gönderme, eski giyeceklerin verilmesi biçimindedir.

Diğer taraftan, Suriyeli sığınmacılara yönelik yapılan yardımlar konusunda dikkatli olunmalıdır. Yardımların Suriyelilerin üretici vasfını ortadan kaldırmaması gerekir. Yardımlara bağımlı hale gelen Suriyeliler hem ekonomik ve sosyal anlamda kent yaşamında gereği gibi yer alamayacak hem de yapılan yardımlar yoksul Urfalıların tepkisini çekecektir. Yardımlar Suriyelilerin yaşadığı zorluklar için kullanılmalı ve kuşkusuz devam etmelidir. Ancak giderek yerleşik hale gelen Suriyelilerin "üretici" hale getirilmesi için yeni politikalar hayata geçirilmelidir. Suriye'de çok az imkanlarla ve tümüyle devlete bağımlı yaşamaya alışkın Suriyelilerin Türkiye'de de aynı sonu yaşamasının önüne geçilmelidir.

Suriye, 2014 yılı BM İnsani Gelişme Endeksine göre, 187 ülke içinde 118. sırada bulunmaktadır. Ülkenin % 45'i fakirlik sınırında, % 11,4'ü ise açlık sınırında yaşamaktadır (Alqusairi, 2010:3). Dolayısıyla, Türkiye'deki az miktarda yapılan yardım bile Suriyeliler için önemli bir miktarda temsil etmekte, yardım geldiği sürece iş arama ihtiyacı duymamaktadır. Bir hayırsverden aylık 400 TL yardım alan bir Suriyeli kadının "*burada çok para elimize geçiyor, kocam Suriye'ye dönünce yeni ev yapacak*" sözü durumu özetlemektedir. Çok kısıtlı imkanlarla yaşamaya alışmış Suriyelilerin yardıma bağımlı hale

gelmesi sistemden dışlanmaları sonucunu doğuracaktır. Çözüm Suriyelileri üretici hale getirmektir. Aksi takdirde kentle uyum süreci sekteye uğrayacaktır.

Tablo 5: Şanlıurfa'da yaşadığımız sorunlar nelerdir?

	Sayı	Yüzde (%)
Dil Bilmeme	313	81,6
İşsizlik	203	52,8
Sosyal ve kültürel uyum	130	33,9
Sosyal dışlanma	71	18,6
Diğer	46	11,9

Tablo-5'de Suriyelilere, Şanlıurfa'da ne tür sorunlarla karşılaştıkları sorulmuştur. Tablo-5'de verilen cevaplar çokludur. Yani katılımcı birden çok soruya cevap vermiştir. Bu nedenle sonuçların toplamı yüzün üzerindedir. Katılımcıların % 81,6'sı dil sorunu yaşamaktadır. Kentle uyum ve toplumla bütünleşme sürecinde dil kesinlikle en önemli öğedir. Suriyelilerin % 87'si Türkçe öğrenmeyi istemektedir (AFAD, 2013:52). Rakamlardan anlaşılacağı üzere Suriyeli sığınmacıların en önemli sorunu dil bilmemektir.

İşsizlik ikinci sırada gelmektedir. Suriyeli sığınmacıların % 52,8'i işsizliği bir sorun olarak görmektedir. Sosyal ve kültürel farklılıkları bir sorun olarak gören Suriyelilerin oranı % 33,9'dur. Her şeye rağmen Suriyelilerde sosyal anlamda bir dışlanmışlık hissi yaşanmamaktadır. Ankete katılan Suriyeli sığınmacıların yalnızca % 18,6'sı sosyal anlamda dışlandığını düşünmektedir. Diğer taraftan, anket çalışmaları sırasında Suriyelilerin bu tür konularda çok da açık olmadıkları gözlemlenmiştir. Türkiye'yi kırmamak adına bazı konuları cevaplamakta imtina etmektedirler.

Suriyelilere savaş sonrası ülkelerine dönüp dönmeyecekleri sorulmuştur. Suriye'de barış olduğu takdirde Suriye'ye dönmek isteyenlerin oranı % 71,9'dur. Suriye'ye dönmek istemeyenlerin oranı % 28,1'dir. Çapraz veri sorgulamasında, Suriye'ye gitmek istemeyen Suriyeli sığınmacıların % 67,5'inin halihazırda Şanlıurfa'da bir işte çalıştığı görülmektedir. Nispeten gelir ve yaşam düzeyinin yüksek olduğu Türkiye çalışan Suriyeliler için fırsatlar sunmaktadır. Bu durum bize bir işte çalışmanın kentle uyum sürecinde ne derece etkili bir faktör olduğunu göstermektedir. 18-29 yaş aralığındaki Suriyeliler Türkiye'de kalma konusundaki en istekli gruptur. Üniversite mezunu Suriyeliler ise Türkiye'de kalmayı en az isteyen gruptur.

Suriyelilerin Kentle Sosyo-Kültürel Uyumu

Tablo-6'da Suriyelilere günlük yaşamlarında daha çok kimlerle görüştikleri sorulmuştur. Buna göre, Suriyeli sığınmacıların % 58'i yalnızca diğer Suriyeliler ile görüşmektedir. Bu oranın yüksek çıkmasında dil sorunu etkilidir. Suriyeliler, Urfalılar ile iletişime geçmekte imtina etmektedir. Yapılan yüz yüze görüşmelerde de Suriyeli kanaat önderleri, Urfalılar ile iletişime geçtiklerinde "bir şey isteyecekleri beklentisiyle" karşılaştıklarını, bu durumun kendilerini üzdüğünü ifade etmişlerdir. Kültürel ve sosyal davranış kalıplarındaki farklılıklar da bu durumda etkili olmaktadır. Özellikle Suriyeli gençler yalnızca Suriyeli gençlerle vakit geçirmektedir. Yapılan gözlemler ve edinilen bilgiler ışığında, Urfa'da belli parklarda Suriyeli gençlerin birlikte gezdikleri, Urfalı gençlerin ise bu parkları tercih etmediği anlaşılmıştır. Kuşkusuz bu tür mekansal ayrışmalar ve içe kapanıklık kentle uyum sürecini sekteye uğratmaktadır.

Tablo - 6 Şanlıurfa'da kimlerle vakit geçiriyorsunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Diğer Suriyeliler	223	58
Yalnızca ailem	82	21,4
Urfalı akrabalar (varsa)	43	11,2
Urfalı komşular	20	5,3
Diğer	16	4,1
Toplam	384	100

Tablo-6'ya göre, Urfa'da akrabası olup da, akrabalarıyla görüşen Suriyelilerin oranı % 11,2'dir. Yalnız ailesi ile vakit geçirenler Suriyeliler ise, azımsanmayacak bir oranda olup, % 21,4'dür. Küresel çağın getirdiği en yaygın davranış biçimi olan ailece televizyon başında vakit geçirme biçimi Suriyeliler içinde geçerlidir. Urfalı komşuları ile görüşen Suriyelilerin oranı % 5,3'dür. Komşuları ile iletişime geçenler Suriyeli kadınlardır. Urfa'da komşuluk ilişkileri daha çok, çoğunluğu ev hanımı olan kadınlar üzerinden yürütülmektedir.

Tablo-7'ye bakıldığında, Tablo-6'daki ayrışma daha belirgin hale gelmektedir. Tablo-7'den anlaşılacağı üzere Suriyeliler ya aileleri ya da diğer Suriyelilerle vakit geçirmektedir. Hafta sonları ailece kentte dolaşanların oranı % 43,9, diğer Suriyelilerle birlikte dolaşanların oranı % 21,4'tür. İkisi birlikte % 65,3'e ulaşmaktadır. Bu oran bize Suriyelilerin giderek kapalı bir toplum haline geldiğini göstermektedir. Hafta sonlarını evde geçiren Suriyelilerin oranı % 15,6'dır. Urfa'da akrabası olup da, akrabasıyla görüşenlerin oranı yalnızca % 14,1'dir. Suriyelilerin % 3,2'si hafta sonları komşuları ile vakit geçirmektedir.

Tablo 7: Şanlıurfa'da hafta sonları nasıl vakit geçiriyorsunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Ailece kenti dolaşarak	169	43,9
Diğer Suriyelilerle birlikte dolaşarak	82	21,4
Ailece evde oturarak	60	15,6
Urfalı akrabalarla birlikte (varsa)	54	14,1
Komşularla birlikte	12	3,2
Diğer	7	1,8
Toplam	384	100

Urfalı akrabalarla hem görüşme sıklığı hem de birlikte vakit geçirme süresi Urfa'da kalma süresi artıkça azalmaktadır. Akrabaları ile görüşen Suriyelilerin önemli bir bölümü 50 yaş ve üzeridir. En az akrabaları ile vakit geçirenler genç Suriyeli sığınmacılardır. Urfalı akrabalar uzayan misafirlikten dolayı Suriyeli akrabalarına karşı giderek daha mesafeli hale gelmekte, Suriyeli akrabalarının kendi ayakları üzerinde durmalarını beklemektedir.

Tablo - 8 Eğitim çağındaki çocuklarınızı okula gönderiyor musunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	63	20,8
Hayır	244	79,2
Toplam	307	100

Ankete cevap veren, eğitim çağındaki çocuğu olan 307 Suriyeli sığınmacıya çocuklarını okula gönderip göndermedikleri sorulmuştur. Buna göre, Tablo- 8'de görüldüğü gibi, Suriyeli çocukların yalnızca % 20,8 okula gitmektedir. Çocukların % 79,2'si okula gitmemektedir. AFAD'ın araştırmasında da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Buna göre, barınma merkezlerinde kalan Suriyeli çocukların okula gitme oranı % 83 iken, kent merkezlerinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların çocuklarının yalnızca % 14'ü okula gitmektedir (AFAD, 2013:50).

Kent içinde kalan Suriyeli sığınmacılar ya eğitim imkanlarının yetersiz olması ya da mali ve ailevi nedenlerden dolayı çocuklarını okula göndermemektedir. Okula gitmeyen, sağlıklı bir çevrede yetişmeyen Suriyeli çocukların suça yönelmesi şaşırtıcı olmayacaktır. Kaybedilen bir neslin ortaya çıkmasını önlemek ve kentle uyumu sağlamak için çocukların okula gitmesi büyük önem taşımaktadır.

Tablo 9: Şanlıurfa'da aldığınız kamu hizmetlerinden memnun musunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Kesinlikle memnunum	91	23,6
Memnunum	159	41,4
Kararsız	66	17,3
Memnun Değilim	51	13,2
Kesinlikle Memnun Değilim	17	4,5
Toplam	384	100

Suriyelilere kamu hizmetlerinden memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Tablo-9'da yer alan veriler Suriyelilerin önemli bir bölümünün kamu hizmetlerinden memnun olduğunu göstermektedir. Buna göre, ankete katılan Suriyelilerin % 23,6'sı kamu hizmetlerden kesinlikle memnun, % 41,4'ü memnun iken, memnun olmayanlar oranı % 13,2'dir. Kamu hizmetlerinden kesinlikle memnun olmayanların oranı ise % 4'tür. Bu konuda kararsız olanların oranı % 17,3'dür. Aslında kamu hizmetlerinin oldukça sıkıntılı olduğu Urfa'da kamu hizmetlerinden memnuniyet oranının bu denli yüksek çıkması, Suriyelilerin kamu hizmetleri konusunda fazla bir beklentisinin olmamasının bir sonucudur.

Tablo 10: Türkiye'de yaşamaktan ne kadar memnunsunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Kesinlikle memnunum	114	29,6
Memnunum	222	57,9
Kararsız	29	7,5
Memnun Değilim	12	3,2
Kesinlikle Memnun Değilim	7	1,8
Toplam	384	100

Son olarak Suriyelilere Türkiye'de yaşamaktan memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Tablo-10'da görüldüğü gibi, Suriyelilerin önemli bir bölümü her şeye rağmen Türkiye'de olmaktan memnundur. Ankete katılan Suriyeli sığınmacıların % 29,6'sı Türkiye'de bulunmaktan kesinlikle memnun, % 57,9'ü memnun iken, memnun olmayanların oranı yalnızca % 3,2'dir. Türkiye'de bulunmaktan kesinlikle memnun olmayanlar oranı % 1,8'dir. Bu konuda kararsız olanların oranı % 7,5'dir. Suriyelilerle yapılan görüşmelerde de görüldüğü gibi, zor günlerinde kendilerini terk etmeyen, misafir eden Türk halkına büyük minnet duymaktadırlar. Suriyeliler her şeyden önce güvenli tarafa geçtikleri için kendilerini şanslı görmektedir. Özellikle televizyonlarda yer alan IŞİD saldırıları, Rusya'nın hava bombardımanı, artan kent kuşatmaları karşısında Suriyeliler için Türkiye güvenli alanı temsil etmektedir.

Şanlıurfaluların Bakış Açısıyla Suriyeliler

Urfalılara öncelikle "Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye kabul edilmelerini doğru buluyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Tablo-11'e göre, Urfalıların % 74,2'si Suriyelilerin Türkiye'ye kabul edilmesini doğru bulmaktadır. Urfalıların % 25,8'i Suriyelilerin Türkiye'ye gelmesini doğru bulmamaktadır. Bu konuda olumsuz görüşün artmasında Suriyelilerin kent merkezinde daha da görünür hale gelmesinin etkisi büyüktür. Ancak halkın çoğunluğu

meseleye İslam kardeşliği açısından bakmakta, zor durumda olan Suriyelilerin kabulünde bir sakınca görmemektedir.

Tablo 11: Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye kabul edilmelerini doğru buluyor musunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	284	74,2
Hayır	100	25,8
Toplam	384	100

Tablo 12: Suriyeli sığınmacılara devlet tarafından yapılan yardımları doğru buluyor musunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	216	56,4
Hayır	168	43,6
Toplam	384	100

Urfalılarıya yöneltilen bir başka soru, devlet tarafından Suriyelilere yapılan yardımları doğru bulup bulmadıklarına ilişkindir. Tablo-12'den anlaşılacağı üzere, Urfalıların % 56,4'ü Suriyelilere yardım yapılmasını doğru bulurken, % 43,6'sı yapılan yardımları doğru bulmamaktadır. Yardım konusunda Urfalıların daha mesafe olduğu görülmektedir. Kentin % 30'ünün yeşil kartlı olduğu Urfa'da özellikle alt gelir grupları Suriyelilere yapılan yardımlardan şikayetçidir. Kendilerine yapılan yardımların şimdi Suriyelilere yapıldığını, kendilerinin göz ardı edildiğini ifade etmektedirler.

Denek 12 (Urfalı, Kadın, 48): "Devlet bizden alıp, Suriyelilere veriyor. Önce kendi milletini düşünmesi gerekmez mi?"

Denek 136 (Urfalı, Kadın, 34): "Bize yapılan yardımlar azaldı, mecburen Suriyelilerde ortak oldu"

Denek 99 (Urfalı, Erkek, 36): "Yardım yapıyor Devlet, Suriyeliler gün boyu evde yatıyor, doktor bedava, su bedava, para da veriyor. Savaşta yok. İnsan daha ne ister"

Denek 155 (Urfalı, Erkek, 61): "Suriyelilere yapılan yardım onları tembel yapıyor"

Denek 67 (Urfalı, Erkek, 46): "Ben Urfa'da 15 yıllık esnafım, 1 ay prim ödemedim diye doktor bana bakmadı. Ama aynı doktor hiç para ödemeyen Suriyeliye her gün bakıyor, bu adalet mi?"

Urfalılarıya, "Suriyeliler hakkındaki düşünceleriniz, Suriyelilerin Şanlıurfa'ya geldikten sonra değişti mi? sorusu yöneltilmiştir. Urfalıların % 70,2'si Suriyelilere yönelik savaş öncesi algılarının değiştiğini dile getirmiştir. Suriyelilere karşı bakış açısı değişmeyenlerin oranı % 29,8'de kalmıştır. Suriyeliler geldikten sonra, bakış açısı değişen % 70,2'lik gruba ayrıca bakış açılarının hangi yönde değiştiği sorulmuştur. Bakış açısı değişen Urfalıların % 71,8'i Suriyelilere karşı bakış açısının olumsuz yönde değiştiğini söylerken, yalnızca % 28,2'si olumlu yönde bir değişim geçirdiğini ifade etmektedir.

Tablo-13'de Urfalılarıya Suriyeli sığınmacıların kentte neden oldukları sorunların neler olduğu sorulmuştur. Katılımcılar bu soruda birden fazla seçenek işaretleme imkanına sahiptir. Buna göre Urfalıların en çok şikayetçi oldukları konu % 67,6 ile kira ve ev fiyatlarındaki artıştır. Kira ve ev fiyatlarındaki artıştan kaynaklanan şikayetler başka kentler için de geçerlidir. Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları Gaziantep, Maraş ve Kilis'te artan ev ve kira fiyatları enflasyon oranının ülke genelinden daha yüksek çıkmasına neden olmuştur (ORSAM, 2015:18).

Ankete katılan Urfalıların % 45,9'ü Suriyelilerin gelişinin Urfa'daki kamu hizmetlerinde bir

yavaşlama neden olduğunu söylemektedir. Şanlıurfa'da kamu kurumları zaten büyük bir yük altındadır. Bu yüke bir de 390 bin Suriyelinin yükü eklenmiştir. Özellikle sağlık ve eğitim hizmetleri yürütülemez haldedir.

Dilencilerden şikayet edenlerin oranı % 34,9'dür. İstanbul, Ankara gibi büyük kentlerde sıradan hale gelen trafik lambalarındaki dilenci, mendilci çocuklar Urfa için yeni bir olgudur. Bu nedenle Suriyeli çocuklar tepki çekmektedir. Dilencilik sorunu ülke genelinde şikayet konusudur (Erdoğan, 2014:20). KAMER'in araştırmasına göre, Suriyelilerin elde ettiği gelirin % 12'sinin dilencilikten elde edildiği düşünüldüğünde, Suriyeliler arasında bu işin bir meslek halini aldığı söylemek yanlış olmayacaktır (KAMER, 2013:11).

Tablo 13: Sizce Suriyeli sığınmacıların Şanlıurfa'da neden olduğu sorunlar nelerdir?

	Sayı	Yüzde (%)
Kira ve ev fiyatları arttı	260	67,6
Kentteki kamu hizmetlerinin yükü arttı	176	45,9
Dilenci sayısı arttı	134	34,9
Kentin ahlaki yapısı zarar görüyor	155	40,4
İşsizlik yaygınlaştı	142	36,9
Diğerleri	52	13,6

Tablo-13'e göre, Suriyeli sığınmacılar nedeniyle işsizliğin yaygın hale geldiğini söyleyenler Urfalıların oranı % 36,9'dur. Suriyeliler özellikle boyacı, oto tamircisi, parkeci, terzi, fırıncı vb. zanaat dalları ile inşaat işçiliği, hamallık, gündelikçilik vb. alt gelir grubuna yönelik örgütsüz iş kolları üzerinde büyük baskı yaratmaktadır. Bu nedenle, Suriyelilere karşı en fazla tepki duyan meslek grubu işsizler ve zanaatkarlardır. En az tepki gösteren meslek grubu kamu çalışanlarıdır. Hem daha çok paylaşılır hale gelen kamu yardımları hem de azalan işçi ücretleri ve iş imkanları nedeniyle Suriyeli sığınmacılara karşı en sert tepkiyi alt gelir grupları göstermektedir.

Suriyelilerin *kayıt dışı olmak* gibi büyük bir avantajı bulunmaktadır. Çoğu kaçak olan küçük işletmeler bölgeye ekonomik katkı sağlamakla birlikte, başta vergiler olmak üzere hukuki yükümlülüklerden muaf oldukları için haksız rekabete neden olmaktadır (ORSAM, 2015:8). Örneğin Urfa'da Suriyeliler tarafından açılan, sayıları 50'ye yaklaşan kuyumcu dükkanları gece geç saatlere kadar açıktır. Kanunen yasak olduğu halde kuyumcu dükkanlarının geç saatlere kadar açık tutulması, Urfalı kuyumcu esnafı bakımından haksız rekabet yaratmaktadır. Bu tür istenmeyen ya da gözden kaçan uygulamalar iki topluluk arasında gerginlik yaratmaktadır.

Denek 66 (Urfalı, Erkek, 20): "Biz levha vergisi veriyoruz, onlar vermiyor. Bu adil değil. Devlet onları tutuyor..."

Denek 90 (Urfalı, Erkek, 33): "Ben lokantanın önündeki kaldırıma masa koysam hemen zabıta geliyor ceza yazıyor, ama Suriyeli yapınca kimse gelip bakmıyor..."

Denek 98 (Urfalı, Erkek, 50): "Hocam adam 5 TL'ye gömlek dikeyor, ben nasıl baş edeyim..."

Denek 123 (Urfalı, Erkek, 24): "Bu sene (2015) boyacının günlük yevmiyesi 70 TL idi, bunlar geldi 30 TL'ye düştü, bizimde bakacak çocuğumuz var, onlar savaştan kaçıyor ama bizimde geçim derdimiz var..."

Tablo-13'de yer alan çarpıcı bir diğer sorun alanı ise Urfalılar ile Suriyeliler arasında kültürel ve sosyal farklılıkların neden olduğu "Urfa'nın ahlak yapısı bozuluyor" söylemidir. Yapılan anket çalışması sırasında katılımcılar ısrarla bu konuyu vurgulamıştır. Ankete katılanların % 40,4'ü bu konudan şikayetçidir. Peygamberler şehri olarak anılan, muhafazakar bir kent kimliğine sahip Urfa toplumu için Suriyelilerin kimi davranış biçimleri rahatsızlık

yaratmaktadır.

Denek 30 (Urfalı, Kadın, 21): "Suriyeliler evde perde örtmüyor, ayıptır. Çok rahatsız oluyoruz..."

Denek 112 (Urfalı, Kadın, 37): "Suriyeli kadınlar süsüne çok düşkün, bizim erkeklerin aklını çeliyor..."

Denek 78 (Urfalı, Kadın, 66): "Suriyeli genç kızların başını bağlama şekli yanlış. Yarı açık yarı kapalı, bu ayıp. Bizim kızlarda onlardan örnek alacak..."

Denek 188 (Urfalı, Erkek, 42): "Adamlar uyumuyor, gece saat üç, hala müzik dinliyor. Karşısındakine karşı saygı duymuyor..."

Denek 204 (Urfalı, Erkek, 34): "Lokantada gördüm, ekmekle ağzını sildi (Suriyeli) yere attı, hemen ikaz ettim. Yerden aldı ekmeği. Ekmek nimettir yere atılmaz..."

Denek 301 (Urfalı, Kadın 44): "Sanki savaştan gelmemiş. İşleri güçleri süslenmek, amaç bir Türk koca bulup, Türkiye'de kalmak. Karadeniz'de nataşa vardı, şimdi Suriyeliler var..."

Tablo 14: Suriyeli sığınmacıların Şanlıurfa'da suç oranlarını artırdığını düşünüyor musunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	216	56,3
Hayır	168	43,7
Toplam	384	100

Urfalıların üzerinde durduğu bir diğer konu Suriyelilerin Urfa'da suç oranlarını artırdığı iddiasıdır. Tablo-14'de görüldüğü gibi, ankete katılanların azımsanmayacak bir bölümü, % 56,3'ü Suriyelilerin suç oranlarında artışa neden olduğunu düşünmektedir. Bu konuda Urfa İl Emniyet Müdürlüğü kamuoyu ile veri paylaşmadığı için sağlıklı bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Ancak bu artışın daha çok toplumsal tepkiden kaynaklandığı düşünülmektedir. Diğer taraftan, özellikle gençler ve aileler arasında kavgaların olduğu bir gerçektir. Başka araştırmalarda da görüldüğü gibi, hırsızlık, fuhuş, gasp ve kamu malına zarar verme suçlarını Suriyelilerin yaygın olarak işledikleri yönünde toplumda güçlü bir kanaat oluşmuş durumdadır (Koyuncu, 2014/ Erdoğan, 2014).

Urfalıların Suriyeliler ile yaşamaktan memnun olup olmadıkları sorusu yöneltmiştir. Tablo-15'den anlaşılacağı üzere, Urfalıların % 5,6'sı Suriyeliler ile birlikte yaşamaktan kesinlikle memnun, % 29,2'si memnun iken, memnun olmayanların oranı % 34,4'tür. Suriyeli sığınmacılarla birlikte yaşamaktan kesinlikle memnun olmayanların oranı % 7,5'dir. Bu konuda kararsız olanların oranı % 23,3'dür.

Tablo 15: Suriyeli Sığınmacılarla birlikte yaşamaktan memnunsunuz?

	Sayı	Yüzde (%)
Kesinlikle memnunum	22	5,6
Memnunum	112	29,2
Kararsız	89	23,3
Memnun Değilim	132	34,4
Kesinlikle Memnun Değilim	29	7,5
Toplam	384	100

Memnuniyet sorusuna genel olarak bakıldığında, memnun olanlar oranı toplamda % 34,8 iken; memnun olmayanların oranı % 41,9'dür. İki görüş arasında belirgin bir fark yoktur. Aslında Urfalıların halen Suriyeliler konusunda tam karar vermiş değildir. Bir yandan Suriyelilerin Urfa'da bulunmasının bir zorunluluk olduğunun farkındadırlar. Diğer taraftan bu zorunluluğun getirdiği sıkıntılar giderek ağırlaşmaktadır. Kararsızların % 23,3 olması bu

görüşü destekler niteliktedir.

Son olarak Urfalılara, Suriyelilerin Urfa'ya uyum sağlamada başarılı olup olmadıkları sorulmuştur. Urfalıların % 66,4'ü Suriyeli sığınmacıların uyum sağlamada başarılı olmadığını görüşmektedir. Aksi görüşte olanların oranı % 33,6'dır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye bir sınır komşusu olarak Suriye'de yaşanan iç savaştan en fazla etkilenen ülkedir. 160 bin Suriyeli sığınmacının nasıl dağıtılacağı konusunda 25 AB ülkesi 14. kez toplantı yaparken, Alman Alternatif Partisi Başkanı Petry "sınırı aşan her Suriyeliye ateş açılın" önerisi getirirken Türkiye, devleti ve halkıyla birlikte, dünyaya örnek bir misafirperverlik sergilemektedir.

Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar giderek daha da kalıcı hale gelmektedir. Bu durumda Suriyeli sığınmacıların misafirliğinden ziyade uyum sorunundan bahsetmek daha akıllıca olacaktır. Bu anlamda "uyum süreci"ni ve bu süreçteki yanlış ve doğruları iyi analiz etmek gerekmektedir. Çalışmamızdaki Şanlıurfa örneği bize bu konuda bazı ipuçları vermektedir.

Urfa'ya gelen Suriyelilerin önemli bir bölümü bir mesleği olmayan, eğitim seviyesi düşük kimselerden oluşmaktadır. Gelenlerin % 58,2'si ilkokul ve altı eğitime sahiptir. Bu eğitimsiz işgücü Urfa'da hem ücret seviyesini düşürmekte hem de iş gücü bakımından önemli bir rekabete neden olmaktadır. Bu durum, Urfalı alt gelir grupları içinde ciddi bir tepki yaratmaktadır.

Suriyelilerin Urfa'da yaşadıkları sorunlar arasında dil bilmeme, işsizlik, sosyal ve kültürel farklılıklar ve emek sömürüsü yer almaktadır. Suriyeliler kendilerine yönelik bir sosyal dışlanmadan şikayetçi değildir. Tüm sorunlara rağmen Suriyelilerin % 87,5'i Türkiye'de bulunmaktan memnundur.

Urfalıların % 74,2'si Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye kabul edilmesini doğru bulmaktadır. Diğer taraftan, Urfalıların kira fiyatlarında artış, işsizliğin yaygınlaşması, kamu hizmet yükünün artışı, toplumsal düzenin bozulması, ahlaki değerlerin aşınması konularında Suriyeli sığınmacılardan şikayetçidir.

Çalışmanın anket sonuçları çalışmanın varsayımları ile uyumludur. Suriyeliler Urfa'da her alanda önemli bir etki yaratmaktadır. Bu etkiye karşı toplumda bir tepki oluşmaktadır. Özellikle istihdam alanında büyük bir rekabet yaşanmaktadır. Sosyal ve kültürel farklılıklar, artan işsizlik Suriyeliler ile Urfalıların arasında gerginliklere neden olmaktadır. Bu gerginlik karşısında Suriyeli sığınmacılar kente uyum sağlamak yerine kendi iç dünyalarına çekilmektedir. Bu içe kapanma sonucunda ileride daha derin bir mekansal ve kültürel ayrışma beklenmelidir.

Yaşanabilecek bu ayrışmayı önlemek amacıyla Suriyelilere yönelik dil ve meslek edindirme kursları açılmalı, özellikle Suriyeli çocukların okula devamı sağlanmalıdır. İş hayatında giderek yaygınlaşan Suriyeli emek sömürüsünün önüne geçilmelidir. Suriyelilerin üretici hale getirmek için önlemler alınmalıdır. Suriyeli nitelikli iş gücü tespit edilmeli, bunlara yönelik yeni iş imkanları yaratılmalıdır. Suriyelilerin iş sahibi olmadan kente uyum sağlaması mümkün değildir.

Suriyeliler konusunda toplumda giderek artan rahatsızlıkları gidermek amacıyla, karşılıklı iletişim kanalları açılmalıdır. Alanya ve Bursa Kent Konseyleri'nde olduğu gibi Yabancılar Meclisi kurulması doğru bir adım olacaktır. Suriyeli kanaat önderleri ile daima iletişim halinde olunmalıdır.

Uyum süreci karşılıklı bir etkileşimdir. Dolayısıyla hem Urfalıların hem de Suriyelilerin karşılıklı adımlar atması gerekmektedir. Urfalıların Suriyeli sığınmacıları "ötekileştirici" bir söylemden kaçınması gerekmektedir. Urfalıları Suriyelileri bir yük olarak görmekten vazgeçip, birlikte üretken olmanın yollarını aramalıdır. Diğer taraftan, Suriyelilere Türkiye'deki mevcut kanun ve kurallara uymak zorunda oldukları, açtıkları işyerlerinde Türklerle aynı kurallara tabi oldukları, geldikleri toplumla uyum içinde yaşamının bir gereklilik olduğu anlatılmalıdır.

Kentle uyum konusunda yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Türkiye'de bu konu merkezi idarenin bir görevi olarak algılanmaktadır. Yerel yönetimler yalnızca sosyal yardım görevinde bulunmaktadır. Oysaki özellikle belediyelerin uyum sürecinde etkinliği sürecin başarısında büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- AFAD (2013). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar 2013 Saha Araştırması Sonuçları, AFAD Yayını, Ankara.
- AGER, A. ve STRANG, A. (2008). "Understanding Integration: A Conceptual Framework", *Journal of Refugee Studies*, 21(2): 166-191.
- ALQUSAIİRİ, D. (2010). Risk Profile and Emergency Management of Syrian, Arkansas Üniversitesi.
- AVRUPA BİRLİĞİ (2004). Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in The European Union, 19 Kasım 2004, http://europa.eu/rapid/press-release-04-321_en.
- BAŞ, T. (2003). Anket, Seçkin Yayınları, Ankara.
- BRİGGS, S. (2004). "Civilization in Color: The Multicultural City in Three Millennia", *City&Community*, 3(4): 311-332.
- CANEFE, N. (2015). "Mülteciden Sığınmacıya, Başvurucudan Göçmen İşçiye: Suriye'den Arafa Giden Yol", *Birikim*, S. 311, 17-27.
- DUVERGER, M. (2014). Toplum Bilimlerinde Araştırma Yöntem ve Teknikleri, Çev.: Özer Ozankaya, Cem Yayınevi, İstanbul.
- ERDOĞAN, M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- ERMAN, T. (2002). Poverty and Sustainable Development: The Case of Gecekondu, TESEV Yayını, İstanbul.
- ERSOY, M. (1985). Göç ve Kentsel Bütünleşme, Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı Yayını, Ankara.
- FİELDEN, A. (2008). Local Integration: an Under-Reported Solution to Protracted Refugee Situation, UNHCR.
- HAMNETT, C. (2001). "Social Segregation and Social Polarization", *Handbook of Urban Studies*, Ed.: Ronan Paddison, SAGE Yayınları, Londra 122-145.
- KAMER (2013). Suriyeli Mülteciler: Dışarıda Kalanlar-İhtiyaç Analizi Raporu, kamer.org.tr.
- KAYA, A. (2007). "Almanya'daki Türkler ve Türkiye'deki Almanlar -Göçün Sebepleri ve Uyum Sorunları", *Göç ve Entegrasyon -Almanya ve Türkiye'de Azınlık-Çoğunluk*

- İlişkileri, Konrad Adenauer Vakfı Yayını, Ankara, 33-41.
- KAYA, A. (2009). Türkiye'de İç Göçler Bütünleşme mi Geri Dönüş mü, Bilgi Üniversitesi Yayını, İstanbul.
- KELEŞ, R. (2015). Kentleşme Politikası, 14. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- KOYUNCU, A. (2014). Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler, Çizgi Yayınları, Konya.
- KRUPAT, E. (1985). People in Cities The Urban Environment and its Effects, Cambridge Üniversitesi.
- MCHUGH, M. (2014). Immigrant Civic Integration and Service Access Initiatives: City Sized Solution for City-Sized Needs, Migration Policy Institute, Washington.
- ORSAM (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri, Ankara.
- ÖZCAN, M. (2007). "Azınlık Terimi: Almanya ve Türkiye'de Azınlığın ve Çoğunluğun Birlikte Yaşamaları", Göç ve Entegrasyon -Almanya ve Türkiye'de Azınlık-Çoğunluk İlişkileri, Konrad Adenauer Vakfı Yayını, Ankara, 75-91.
- PENNİNX, R. vd. (2008). Migration and Integration in Europe: The State of Research, Oxford Üniversitesi ve ESRC Yayını.
- SANDUVAC, Z. M. (2013). Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar İçin Durum Analiz Raporu, Mavi Kalem, İstanbul.
- SCHNELL, I. vd. (2015). "A Global Index for Measuring Socio-spatial Segregation Versus Integration", Applied Geography, (58):179-188.
- SEZAL, İ. (1997). "Göçler ve Şehirleşmeyen Şehirler", II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Sosyoloji Derneği, Ankara, 21-34.
- ŞENYAPILI, Ö. (1981). Kentleşmeyen Ülke Kentleşen Köylüler, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını, Ankara.
- THİEME, G. ve LAUX, H. D. (1996). "Between Integration and Marginalization: Foreign Population in The Ruhr Conurbation", EthniCity, Rowman&Littlefield, Londra, 123-134.
- YILMAZ, N. (2004). "Farklılaştırıcı ve Ayrıştırıcı Bir Mekanizma Olarak Kentleşme", İstanbul Sosyal Siyaset Konferansları, (48): 249-267.
- 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Resmi Gazete, Sayı: 28615, Tarih: 11.04.2013.